

Басок Василь Якович

Біографія

Народився 22.04.1906 р. в с. Соснівка на Сумщині. Навчався у Воздвиженській сільськогосподарській школі на Ямпільщині, але вищої освіти так ніколи й не отримав і це відбилося на його творчості.

Був комсомольським активістом, організував хату-читальню. Віршував з дитинства, у юнацькому віці потрапив на роботу в глухівську окружну газету "Червоне село", де його вірші й нариси друкувалися систематично. У колективному збірнику "Вперед" (Глухів, 1928) з'явилися його поезії та перші прозові твори.

1930 р. вийшла друком перша збірка "Розорані межі", 1931-го - "Рушай на врожай" та "Гримлять квартали". Публікувався також у журналах "Глобус" та "Молодий більшовик".

Але після того, як його батьків розкуркулили, на поета почалися нагінки, він не зміг уже видати жодної книжки. Того, хто жив комсомолом, виключили зі спілки. Та він не змирився, бігав по кабінетах, доводив свою відданість партії і врешті його поновили.

З осені 1933 р. завідував відділом газети "Червона Лубенщина", у квітні 1935-го виїхав до Кременчука, де влаштувався відповідальним секретарем "Робітника Кременчуччини". Крім газетярських матеріалів, публікував тут вірші, переклади з С. Єсеніна, В. Маяковського, Б. Брехта, Рабіндраната Тагора та ін. У вересні 1936 р. його звільнили "як класово чужий елемент". Після цього він почав працювати у чернігівській обласній газеті "Більшовик".

У серпні цього ж року на зборах письменницької організації В. Басок покався: "Мій батько був урядником. За це я два рази виключався з комсомолу. Батька в 1930 році розкуркулено. Він арештований (за чутками) як член СБУ і розстріляний. Точно не знаю. Це на мене вплинуло, я перестав писати..."

Серед віршів, які викликали обурення партійної критики був і такий:

*...А коли світанок роздере хмари
І прожене примари ці,
Поспішаючи, йдуть на базар
Перекупки, каліки, старці.
І хатні господині з кошиками.
І всякий там "прочий" люд,
Розмовляють вголос і пошепки,
Що хліба мало дають.
Що порядки такі настали,
Аж дивитись нудно.
Господи, що воно буде,
Та як його жити далі?*

*І коли уявою вгрузнеш
В дрібниці тих справ приватних,
Побачиш багато безглуздя
І справжнього горя багато.*

Востаннє Басок писав дружині з Чернігова 14.08.1936 р.: "Виявляється, надійшли якісь дані з мого рідного села... Нібито мій брат за кордоном, тоді як точно відомо, що він загинув на фронті ще в 1914-м. Були збори (літераторів), знайшли якусь рецензію на мою збірку ще 1932 року і на її основі стали обґрунтовувати мої помилки та зриви. В резолюції значиться: "Басок недостатньо усвідомив свої помилки і зриви у творчості"".

16.08.1936 р. поета арештували і засудили на 10 років виправно-трудових таборів на Далекому Сході. 8.02.1938 р. дружина отримала листа від чоловіка з табору, розташованого поблизу міста Ворошилова під Владивостоком. Він писав: "Засуджений трійкою, нібито на 10 років. Проте ні про строк і за якою статтею поки що офіційно не повідомили... Я не злочинець, я ні в чому не винен перед Батьківщиною і трудовим народом – так я заявляв на слідстві... Так готовий заявити на повен голос... Живу надією, що будуть ще розглядати глибше, і в такому разі моя доля обов'язково зміниться на краще. Звинувачення мені було пред'явлено в абстрактній формі: участь в антирадянській націоналістичній організації і антирадянська агітація" (13.04.1938). "За станом здоров'я не можу бути в числі передових. Мене зарахували до третьої категорії... Працюю під конвоем, дуже стомлююся" (15.04.1938). "За квітень на 4 дні немає звільнення від лікаря, і вони записали як відмову від роботи... При можливості надішли мені загальний зошит для віршів, конверти, олівці" (2.05). "Мабуть, мої останні листи тебе дуже налякали. Не турбуйся, моє здоров'я знову покращало" (11.06). "Повір мені – людині, що переживає ув'язнення, – яке казково прекрасне життя на волі!" (1.07). В останньому листі 1.08.1938: "Пишу з Владивостока. Ждемо відправки. В перспективі можливо – Колима".

Його справді відправили на Колиму, в суворіші табори, де він остаточно підірвав здоров'я. На початку 1939 р. дружина одержала офіційне повідомлення, що В. Я. Басок "помер 8.10.1938 р. від розриву серця".

Анатоль Галан на еміграції опублікував спогади про свого товариша: "Як більшість юнаків, Василь був членом комсомолу, та це йому не допомогло; навпаки, стало для нього нещастям. Справа в тому, що Василів батько був заможний, куркуль, засланий на північ; його синові інкримінували "примазування", хоч він від малих років не жив із батьками, а виховувався у далекому від його села пансіоні.

Відомий советський письменник Натан Рибак, що тоді теж комсомолів і очолював харківську письменницьку групу комсомольців, поставив на зборах питання про виключення Баска з комсомольської організації нібито за приховання свого соціального походження. Баска з тріском виключили.

У 1936 р. він улаштувався в харківській заводській багатотиражці коректором, але й там йому не пощастило. Через короткозорість він недобачив страшну помилку:

замість "Сталін" у тексті було видруковано "Стадій". Розуміється, його негайно звільнили".

Далі Галан, спираючись очевидно на чутки, подає іншу версію загибелі поета: "Баска забрали з місця праці, кинули в підвал, нещадно тортували, і він там збожеволів. А щоб не возитись із хворим, енкаведівські кати там таки, в підвалі, розвалили йому довбнею голову".

*Джерело: **Юрій Винничук. Невідоме Розстріляне
Відродження.** Упорядник: Юрій Винничук. Харків: Фоліо. 2016. 768 с.
ISBN 978-966-03-7531-4*